

DA LI JE SRBIJA SPREMNA ZA EU?

Kao rezultat dogovora između Beograda i Prištine, Evropska komisija (EK) je preporučila otvaranje pregovora sa Srbijom o pridruživanju Evropskoj uniji (EU) i pregovora sa Kosovom o potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Odluka je doneta na osnovu Izveštaja EK o napretku u dijalogu Prištine i Beograda koji je podnela visoka predstavica EU za spoljnu politiku i bezbednost **Ketrin Ešton**. Srbija i Kosovo, ipak, obećane datume mogu da očekuju u junu, kada se ono što je dogovoreno sprovede na terenu. To je potvrdio šef nemačke diplomatije **Gvido Vestervele** kada je posle sastanka u Luksemburgu rekao da EU želi "da ono što je dogovoreno bude sprovedeno u delo".

Na osnovu izveštaja Ketrin Ešton u kome je navela da je Srbija preduzela "vrlo značajne korake ka vidljivom i održivom poboljšanju odnosa sa Kosovom u skladu sa zaključcima Saveta iz decembra 2012. godine", Evropska komisija je zaključila da se Srbija tokom dijaloga angažovala "aktivno i konstruktivno" i da je to "obuhvatilo ceo spektar tema za postizanje održivog poboljšanja odnosa". Evropska i srpska javnost su isuviše bili zaokupljeni dramatičnim pregovorima o Kosovu da je prošlo skoro nezapaženo da je Evropska komisija naglasila da će, osim napretka u kosovskom procesu, nastaviti da prati napredak Srbije u ispunjavanju kriterijuma za članstvo i uslova koji su deo procesa stabilizacije i pridruživanja. "Komisija će nastaviti da tokom pregovora pažljivo prati reforme i njihovu primenu, pogotovo u oblasti vladavine prava i osnovnih sloboda, kao i reoforme pravosuđa, borbe protiv korupcije i suzbijanja diskriminacije", navodi se u izveštaju koji je objavljen posle sastanka EK u Luksemburgu.

Nema sumnje da će Evropski savet u junu, ukoliko dogovor Beograda i Prištine bude sproveden na terenu ili se pokaže jasna politička volja da se to učini, u šta kada je Beograd u pitanju niko više u Briselu ne sumnja, odrediti datum početka pregovora o članstvu Srbije u EU. To je tek početak dugih pregovora koji čekaju Srbiju da bi jednog dana, kao ove godine susedna Hrvatska, postala članica EU. Pregovaranje o članstvu u EU je aktivan proces u kome se traži sprovođenje političkih, društvenih i ekonomskih reformi od strane zemlje koja želi da postane članica evropske zajednice naroda. Neke reforme koje će Srbija morati da izvrši već u narednom periodu naslućuju se iz poslednjeg izveštaja Ketrin Ešton.

Evropska komisija je u izveštaju pohvalila posvećenost srpske vlade procesu evropskih integracija konstatacijom da je "prethodnih meseci Srbija preduzela korake za ponovno ojačanje državnog programa rada vezanih za EU reforme". U izveštaju je konstatovano da je novi kabinet intenzivirao program rada na reformama u skladu sa EU zahtevima "od dana preuzimanja vlasti u julu 2012. godine" a usvajanje Nacionalnog programa za usvajanje pravnih tekovina za period 2013 - 2016 (NPUPT) od strane Vlade, 28. februara 2013. godine, ocenjuje se kao "značajna prekretnica" u procesu evropskih integracija.

Nacionalni program predstavlja detaljan, višegodišnji plan usklađivanja domaćih propisa sa propisima EU a izrađen je tako da povezuje evropsko zakonodavstvo i domaći pravni poredak kako bi se u svakom trenutku pratili tempo, obim i kvalitet tog usklađivanja. Srbija je ove godine planirala usvajanje 337 propisa od kojih su 65 zakoni, a predviđeno je da se za svaku narednu godinu, na početku, definiše detaljna zakonodavna aktivnost.

Dok je EU zadovoljna planiranim tempom usklađivanja domaćeg i evropskog zakonodavstva posledice reforme pravosuđa iz 2009. godine predstavljaju i dalje problem u odnosima Brisela i Beograda. Prošla vlada je krila od domaće javnosti da je njena pravosudna reforma bila je jedan od najvećih evropskih skandala koji je do te mere opteretio odnose Srbije i EU da je taj problem bio veći čak i od kosovskog!? Evropska komisija u svom Izveštaju priznaje da se nova vlada Srbije suočila sa problemom kako da **“reintegriše nekih 800 sudija (koji predstavljaju trećinu od ukupnog broja istih) nakon odluke Ustavnog suda iz jula 2012 da sprovede ponovno postavljanje sudija i tužilaca”**. Brisel očekuje **“pripremu sveobuhvatne strategije koja će obezbediti strukturalne i značajne promene prema nepristrasnim, nezavisnim i efikasnim zakonodavnim telima”** kao i da reforme mreže sudova **“zahteva sveobuhvatnu analizu trenutne mreže u smislu troškova, efikasnosti i pristupa pravdi”**. Evropska komisija očekuje da Srbija usvoji dugoročnu strategija pravosuđa kojim bi se ispravio najveći problem srpskog pravosuđa – **“manjak stvarne pravosudne nezavisnosti koja je pronađena u mnogim karakteristikama sadašnjeg sistema”**. **“Sistem imenovanja i promocije sudija još nije nezavistan ni izvršno ni pravosnažno. Takođe, saveti moraju biti transparentniji u svom funkcionisanju i njihovi članovi moraju biti odgovorni. Sveobuhvatna strategija koja je izgrađena na kompletnoj analizi propusta u trenutnom okviru pravosuđa je ključni cilj”**, kaže se u Izveštaju Evropske komisije.

Evropska komisija je pozdravila tri izmene koje su unete u krivični zakon kao što su **“kriminalizacija izvršilaca zloupotrebe na pravo azila u stranoj zemlji, dekriminalizaciju klevete i dekriminalizaciju neovlašćenih javnih komentara u sudskim procesima i priznavanje određenih zločina iz „mržnje“ koji su motivisani etničkim, religioznim netrpeljivostima ili seksualnom orijentacijom”**. Pozdravljeno je redefinisane krivičnog dela „zloupotreba službenog položaja“ u smislu da ga više nije moguće primeniti na fizička lica koja nisu na javnoj funkciji. Evropska komisija u izveštaju očekuje da se na osnovu ove izmene **“otvoreni slučajevi”** na osnovu **“zloupotrebe službenog položaja”** **“rekvalifikuju, slučaj po slučaj, na osnovu novih prestupa u delu privrednog kriminala definisanog krivičnim zakonom”**. Pored toga, Evropska komisija očekuje da **“ovaj deo krivičnog zakona”** bude predmet **“sveobuhvatne revizije i izmene u budućnosti”** što znači da možemo da očekujemo nove promene krivičnog zakonika posebno kada su u pitanju krivična dela počinjena u privredi.

Evropska komisija je konstatovala da je **“Srbija je napredovala u borbi protiv organizovanog kriminala”**. **“Borba protiv korupcije je bila centralni element aktivnosti vlade od njenog osnivanja, obeležena sa porukom „tolerancija nula“**. Brojne istrage su pokrenute, uključujući visok nivo korupcije u delu problematičnih slučajeva privatizacije koja su u prošlosti identifikovana od strane Saveta za borbu protiv korupcije. Operativne koordinacije i saradnja između organa koja sprovode prava i zakone su i dalje zadovoljavajuća. Srpsku prethodnu evidenciju u efektnom ispitivanju, tuženju i osuđivanju počinitelaca u slučajevima korupcije i organizovanog kriminala je potrebno i dalje unaprediti i obezbediti dodatne ljudske i finansijske izvore, uključujući i polje zaštite svedoka, finansijskog izveštavanja i specijalnih tužbi za organizovan kriminal”, kaže se u Izveštaju EK. Komisija je pozdravila i nameru Vlade da već tokom ovog proleća pripremi i usvoji Strategiju za borbu protiv korupcije u periodu od 2013 - 2018. godine. EK očekuje da će prioritete strategije biti borba protiv korupcije u **“sektorima kao što je urbanizam i prostorno planiranje, pravosuđe, policija, obrazovanje i zdravstvo”**. Očekuje se bolje definisanje uloge Agencije za borbu protiv korupcije i Saveta za borbu protiv korupcije **“u cilju implementacije i praćenja strategije kako bi se postigla saradnja među institucijama”**. Iz Izveštaja se može zaključiti da je EK veoma zadovoljna naporima Vlade Srbije kada je u pitanju borba protiv korupcije i da ovo pitanje više nije problem u odnosima Srbije i EU već prednost Beograda.

Brisel je posebnu pažnju posvetio civilnom nadzoru službi bezbednosti. U Izveštaju se konstatuje da su **“Ombudsman i Poverenik za slobodan pristup informacija od javnog značaja i zaštitnih podataka započeli saradnju sa novoosnovanim parlamentarnim većem za civilni nadzor bezbednosnih servisa i nakon njihovih preporuka”** kao i da je **“parlament usvojio u februaru 2013. godine izmene Zakona o vojnoj bezbednosti i vojnoj sigurnosno-obaveštajnoj agenciji u delu prisluškivanja komunikacije u državnoj bezbednosti”**. Evropska komisija od Srbije očekuje da u narednom periodu **“obezbedi da pravni okvir jasno razlikuje prisluškivanja u svrhu kriminalnih ispitivanja i prisluškivanja za državnu bezbednost, a sve u skladu sa evropskim iskustvima”**. Civilni nadzor nad radom službi bezbednosti posebno u sferi prisluškivanja i korišćenja podataka posebno od internet i telefonskih provajdera i usklađivanje ovih praksi sa evropskim standardima su reforme koje zahteva EU. Ovaj zahtev posebno dobija na značaju, ako se uzmu u obzir pisanja srpskih medija o veoma velikom broju građana koji su bili meta prisluškivanja i korišćenja ličnih podataka u vreme administracije predsednika Tadića. Nažalost, o ovim slučajevima građani Srbije saznaju iz medija umesto od organa koji su nadležni za kontrolu rada službi. Promena ove prakse će biti posledica reformi koje u ovoj oblasti traži EU.

Evropska komisija je pozdravila reforme srpske vlade u privredi i poslovnom okruženju. **“Značajan i pozitivan napredak je usvajanje novog Zakona o javnim nabavkama iz 2012. Ovaj zakon dalje povezuje zakonodavstvo Srbije sa pristupanjem i poboljšava efikasnost procedura javnih nabavki putem centralizovanja javnih nabavki. On jača institucije koje su zadužene za sprovođenje i praćenje propisa javnih nabavki”**, kaže se u izveštaju EK i konstatuje da će **“zakon će rezultirati sa transparentnijim i efikasnijim procedurama nabavke i povećanom konkurencijom”**.

Pozitivno se ocenjuju i neke druge vladine ekonomske mere kao što su **“ukidanje više od 130 parafiskalnih naknada i provizija koje su opterećivali poslovanje, izmenu zakona o PDV-u i usvajanje zakona koji ograničava rok izmirenja gotovinskih obaveza”**. Iz Izveštaja se vidi da Brisel veoma mnogo insistira na ukidanju domaćih monopola, posebno u trgovini. **“Zakon o međunarodnoj trgovini usvojen u januaru 2013 ima za cilj da umanji prepreke za ulazak na tržište trgovcima na malo”**, kaže se u Izveštaju. EK naglašava da su pitanja državnih subvencija i prava intelektualne svojine i dalje otvorena. Iz izveštaja se jasno vidi da će Brisel insistirati da se oformi nezavisna Komisija za državne subvencije koja će morati da odobri svaku subvenciju države javnom sektoru, privredi ili lokalnoj samoupravi. **“Nezavisnost Komisije za kontrolu državne pomoći mora i dalje da se demonstrira”**, kaže se u izveštaju i insistira da **“sve mere državne pomoći budu zabeležene u ovoj Komisiji i odobrene od strane iste”** i naglašava **“da je potrebno sprovesti izmenu postojeće šeme pomoći”**.

Govoreći o **“slobodi medija”**, Evropska komisija je konstatovala da je **“dekriminalizacijom klevete”** postignut **“značajan napredak”**. Pozdravljeno je i osnivanje **“ad hoc veća, sastavljenog od novinara, policije i predstavnika sigurnosno-bezbednosne agencije u januaru 2013. godine sa ciljem da rasvetli slučajeve nerešenih ubistava novinara”**. Konstatuje se da je u postupku pripreme Zakon o javnim informacijama i medijima **“koji bi pokrio polje javnih informacija, vlasništva medija i koncentracije kao i akreditacije stranih dopisnika”** i Zakon o elektronskim medijima **“koji bi pokrio elektronske medije i javne emitere”**. Komisija je pozdravila izmene Zakona o javnim preduzećima kojim je ukinuta mogućnost **“javnim vlastima svih nivoa da osnuju kompanije u medijskom sektoru”**. Konstatuje se da **“nacrt zakona o javnim informacijama i medijima koji je trenutno na javnoj raspravi, garantuje transparentnost finansiranja i reguliše koncentraciju medija, uvodi donje i gornje granice i daje ulogu Komisiji za zaštitu konkurencije u tom procesu”**. Ipak, Brisel, bez obzira na zadovoljstvo svime što je postignuto u medijskoj sferi konstatuje da su **“izveštaji u medijima i dalje nedovoljno analitični, balansirani”** kao i da je **“samocenzura u širokoj primeni.”**

Konstatuje se da se **“napredak se takođe beleži i u polju propisa o borbi protiv diskriminacije gde je uopšteni pravni okvir široko u primeni ali je njegovu implementaciju i sprovođenje potrebno i dalje poboljšati na osnovu čvrstih napora vlasti, uključujući i stvaranje povoljnije klime u društvu”**. Brisel smatra da bi prekvalifikacija krivičnih dela u smislu da se kao otežavajuća okolnost tretira ako je zločin počinjen iz **“mržnje”** koja je nastala **“na bazi etničkog porekla, religije ili seksualne orijentacije”** bio napredak **“koji je dobrodošao”**. Konstatuje se da Vlada priprema sveobuhvatnu Strategija za borbu protiv diskriminacije za period od 2013 – 2018. godine uz **“aktivnu konsultaciju sa zainteresovanimima”** i izražava uverenje da će biti usvojena u drugom kvartalu 2013. godine kao i da će je pratiti **“implementacija odgovarajućeg Plana aktivnosti”**.

Komisija se bavila zaštitom prava manjina kao i Roma. Konstatuje se da je **“Srbija, kao pripremu za izbore u Savetu manjina u 2014, preduzela reviziju Zakona o savetima nacionalnih manjina iz 2009, kako bi se uklonili manji nedostaci”**.

Deo Izveštaja je posvećen regionalnoj saradnji i bilateralnim odnosima sa susedima što je već godinama preduslov evropskih integracija. Konstatovano je da je Vlada Srbije **“nakon nekih teškoća u prvim mesecima stupanja na dužnost pojačala kontakte na visokom nivou sa susednim zemljama u poslednjih nekoliko meseci, u nastojanju da se povрати pozitivan doprinos regionalnoj saradnji”**. Naglašava se da je srpska vlada **“poboljšala odnose sa Crnom Gorom i Makedonijom”** u odnosu na politiku prethodne administracije. **“Odnosi sa Crnom Gorom su se poboljšali. Poseta predsednika Srbije je protekla u pozitivnoj atmosferi, gde je naglasio poštovanje crnogorskog suvereniteta i teritorijalnog integriteta. Odnosi sa Bivšom Jugoslovenskom Republikom Makedonijom su poboljšani, a srpski premijer je posetio Skoplje u januaru 2013, sa sastanka ministara pravde koji se odvijaju na istom prilikom, takođe je dogovoreno da se održi zajednička sednica dve vlade u maja 2013 godine u Beogradu”** kaže se u Izveštaju i naglašava da je **“Srbija ostvarila napredak u uspostavljanju dobrih odnosa sa Turskom”** a da je **“značaj odnosa Srbija - Turska u regionu potvrđen tokom posete predsednika Nikolića Ankari”**. Komisija je pozitivno ocenila razvoj odnosa sa Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom kao i sa susednim zemljama članicama EU - Bugarskom, Mađarskom i Rumunijom.

Evropska komisija je na kraju svog Izveštaja ocenila da **“Srbija sada u dovoljnoj meri ispunjava političke kriterijume i uslove u Procesu stabilizacije i pridruživanja”** kao da Komisija potvrđuje svoju procenu **“o ekonomskim kriterijumima i spremnosti Srbije da preuzme obaveze iz članstva”** i da stoga **“preporučuje da pregovori o pristupanju Evropskoj uniji budu otvoreni sa Srbijom”**.

Izveštaj Evropske komisije je dobra vest za Srbiju i njene građane. Jasno je da će napredak Srbije ka članstvu u EU zavisiti od normalizacije odnosa između Beograda i Prištine. Tu činjenicu je Brisel više puta jasno ponovio u Izveštaju. Međutim, jednako važne su reforme koje Srbija treba da sprovede posebno u oblasti vladavine prava sa posebnim naglaskom na reformu pravosuđa, borbu protiv korupcije i antidiskriminacionu politiku. Stiče se utisak da je srpska vlada veoma dobro razumela kakve promene treba da učini i da ima u vidu novi pristup Evropske unije u procesu pridruživanja novih članica koji se primenjuje posle odluka Evropskog saveta iz decembra 2011. godine a prema koje se u pregovorima prvo otvaraju poglavlja pravosuđa i osnovnih prava, pravde, slobode i bezbednosti. Takođe, ne treba izgubiti iz vida da će Evropska komisija insistirati na ekonomskim reformama i ukidanju monopola u privredi a posebno u trgovini. Raduje činjenica da su Beograd i Brisel, posle nekog vremena, ponovo na istim talasnim dužinama jer će reforme koje ćemo sprovesti u procesu pregovora o članstvu u EU biti prevashodno u interesu građana, zaštite njihovih prava, boljeg standarda i konkurencije. Mnoge male zemlje u Evropi, uključujući Srbiju, ove standarde same ne bi nikada dostigle.